MARIA ŞTEFĂNESCU

DEFINIREA TERMENILOR PENTRU CONFESIUNI RELIGIOASE CREŞTINE ÎN DICŢIONARELE ROMÂNEŞTI

În vocabularul oricărei limbi există cuvinte care, din unghi lexicografic, ridică probleme speciale. Termenii care denumesc confesiunile religioase fac parte din această categorie, implicând decizii dificile cu privire (în special) la raportul lexical-enciclopedic în definirea cuvintelor şi la precizia şi neutralitatea care s-ar cuveni să le fie dată definiţiilor în cauză. Prezentul studiu îşi propune să analizeze aceste aspecte, în mai multe dicţionare generale ale limbii române (Şăineanu, CADE, Scriban, DA/DLR, DL, DM, MDA, DEX (ediţiile 1998, 2009 şi 2012) şi DEXI), pentru un număr de 32 de cuvinte care denumesc (sau au fost definite ca denumind) confesiuni religioase creştine[1]. Pe lângă chestiunile deja menţionate, se încearcă aprecierea consecvenţei cu care, în cadrul unui anumit dicţionar, au fost redactaţi aceşti termeni, precum şi semnalarea soluţiilor fericite de redactare (uneori şi a unora, poate, mai puţin fericite) pentru această categorie de cuvinte.

1. „Religie/confesiune/cult/sectă" şi/sau „doctrină"?

Oricine consultă dicţionarele generale ale limbii române din perspectiva modului în care au fost lucrate cuvintele ce denumesc confesiuni religioase observă, în primul rând, diversitatea de opţiuni în a caracteriza un termen sau altul drept „religie", „confesiune", „cult", „sectă", „credinţă", „doctrină" sau o combinaţie a două sau mai multe dintre acestea. Urmând să revin, într-o secţiune ulterioară a acestui studiu, asupra raportului între elementele seriei religie/confesiune/cult/sectă, mă opresc acum la întrebarea dacă referirea la doctrina teologică corelată unei anumite confesiuni ar trebui să fie inclusă în definiţia termenului ce o desemnează pe aceasta din urmă, simultan cu precizarea că este vorba despre o confesiune. În practică, opţiunile se prezintă amestecat, la o extremă aflându-se lexemele *ortodoxism* (pentru care niciun dicţionar consultat de mine nu introduce „doctrină" în definiţia pe care o dă cuvântului, acesta fiind descris doar ca „religie" sau „confesiune") şi *catolicism* (glosat şi ca „doctrină" doar în DA şi, prin implicaţie[2], în DEX 2009 şi 2012), iar la cealaltă *unitarianism* (definit numai ca „doctrină" în toate lexicoanele

[1] Cuvintele analizate pentru acest studiu sunt: *baptism, baptist, calvin, calvinism, catolic, catolicism, evanghelic, evanghelism, evanghelist, greco-catolic, luteran, luteranism, metodism, metodist, ortodoxie, ortodoxism, penticostal, penticostalism, pravolsavie, pravoslavnic, pravoslavnicie, protestant, protestantism, reformat, Reformă, uniat, uniatism, uniaţie, unit, unitarian, unitarianism.*

[2] Definiţia din DEX 2009 şi 2012 este reprodusă integral, mai jos, în corpul acestui articol.

Caietele Sextil Puşcariu, II, 2015, Cluj-Napoca, p. 431–444

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

analizate pentru prezentul studiu) şi *metodism* (glosat doar ca „doctrină” în şapte dicţionare[3], iar în alte două (DEX 2009 şi 2012) numai drept „confesiune”). Distribuţia cea mai puţin omogenă apare în cazul cuvintelor *luteranism* (în şapte dicţionare doar „doctrină”, în două doar „cult”, în alte două, „doctrină” şi „confesiune”/„religie”) şi *calvinism* (numai „doctrină” în patru lexicoane, numai „cult” în două, „doctrină” şi „biserică”/„sectă”/altă formulare în alte patru). În cadrul aceluiaşi dicţionar există, de asemenea, o diversitate de formule de redactare. Pentru a aduce doar câteva exemple, Şăineanu defineşte cuvântul *luteranism* ca „doctrina lui Luther, devenită confesiunea luteranilor”, însă *calvinism* este glosat numai drept „doctrina lui Calvin”. În DEX 1998, atât *luteranism* cât şi *calvinism* sunt descrise doar ca „doctrine”; DEX 2009 revizuieşte definiţiile pentru ambele cuvinte, însă numai la *calvinism* introduce formula „1. Teologia lui J. Calvin […]. 2. Învăţătura şi practicile […] caracteristice Bisericii Reformate şi celei prezbiteriene”, *luteranism* rămânând glosat exclusiv ca „doctrină”. Pentru *baptism*, DEXI specifică „doctrină şi confesiune creştină”, însă *penticostalism* este descris în acelaşi lexicon doar ca „sectă creştină”.

Această varietate de opţiuni poate părea oarecum surprinzătoare, în condiţiile în care, pentru multe din cuvintele amintite mai sus, faptul că termenul în *-ism* desemnează atât confesiunea în cauză, cât şi doctrina profesată de confesiunea respectivă se poate proba prin exemple de limbă. Pentru a nu oferi ilustrări proprii, mă voi referi la DLR, singurul dintre dicţionarele analizate aici care oferă sistematic şi substanţial citate. DLR nu defineşte *luteranism* drept confesiune, ci doar ca „doctrină a protestantismului german […]”. Cu toate acestea, la cuvântul *luteran* (glosat în DLR sub forma „care aparţine luteranismului, referitor la luteranism […]”) întâlnim citatul neechivoc „Religia domnitoare aci este protestantă sau luterană. CR (1829), 152²/1”. Un caz similar este *unitarianism*, definit în DLR numai ca „doctrină a unei biserici protestante […]”, definiţie pentru care redactorul nu a dispus de citate, ci doar de atestări din dicţionare. La *unitarism* însă, glosat în DLR ca „(Rar) Unitarianism”, un citat din Blaga precizează limpede sensul „religie”: „Calvinismul şi unitarismul erau şi ele, ca şi luteranismul, religii «recepte»”. BLAGA, G. 17”.

În sens invers, unele lexeme din DLR, la care ar fi fost de aşteptat să apară în definiţie indicaţia „(şi) doctrină”, nu o au. Aduc exemplul cuvântului *uniatism*, definit ca „formă de unire cu Biserica Romano-Catolică a unor credincioşi ai bisericilor orientale, pe baza recunoaşterii primatului papal şi a altor dogme catolice, păstrând în mare parte ritul ortodox” – glosare pentru care nu au fost disponibile citate, ci numai atestări din dicţionare recente. În schimb, la cuvântul *uniaţie*, considerat sinonim regional al lexemului precedent (la care se şi face trimitere pentru definiţie), DLR dispune de patru citate, unul dintre ele menţionând explicit un sens suplimentar faţă de cel specificat la *uniatism*. Anume, în citatul „Unirea bisericii

[3] Întrucât în cele trei ediţii din DEX folosite pentru studiul de faţă definiţiile nu sunt întotdeauna formulate la fel, am socotit – pentru cifrele din acest paragraf – fiecare ediţie drept un dicţionar separat.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

răsăritene cu biserica romano-catolică. Poroncind să-i înveţe oarecare cres nou ce să zice unaţie. (a. 1756) în D. Î. LAT.-ROM., cf. CHENDI, S. I,105", faptul că uniaţia este descrisă ca un „crez nou" mi se pare că indică înţelesul de „doctrină, principii, convingeri care au fundamentat procesul de unire cu Biserica Catolică", sens pe care redactorul DLR nu îl înregistrează. Aş dori să precizez din nou că m-am referit la DLR, în această secţiune, doar pentru că dicţionarul tezaur include citate, sensurile cuvintelor fiind astfel mai uşor de stabilit. Anumite neconcordanţe de tratament în privinţa raportului confesiune/doctrină se întâlnesc însă, aşa cum s-a arătat mai sus, şi în celelalte lexicoane generale româneşti.

2. 'Notele de enciclopedie'

Menţionată curent în teoria şi practica lexicografică, distincţia între informaţia lingvistică şi cea de tip enciclopedic este invocată şi în prefeţele mai multora dintre dicţionarele folosite în acest studiu. Pentru că oferă lămuririle cele mai ample, mă opresc doar asupra tratării relaţiei lexical–enciclopedic în etapele de elaborare a dicţionarului tezaur al limbii române. Deja în raportul său către „comisiunea dicţionarului" – text care avea să prefaţeze Dicţionarul Academiei –, S. Puşcariu precizează că „cel care a pus temelia acestui dicţionar n-a voit să aibă o operă enciclopedică, ci lingvistică" (Puşcariu 1913, p. XXV). Remarca este însă imediat nuanţată prin observaţiile că „îngrădirea" domeniilor „nu este totdeauna uşoară" (*ibidem*) şi că, mai mult, uneori înţelesul cuvintelor nu poate fi elucidat în mod corespunzător în lipsa unor „mici digresiuni" (*ibidem*) enciclopedice. O jumătate de secol mai târziu, autorii *Introducerii* la *Dicţionarul limbii române* afirmă, la rândul lor că acesta „este o operă lingvistică, nu enciclopedică" (DLR 1965, p. XI), în care procedeele de definire sunt „destinate stabilirii semnificaţiei date de vorbitori cuvintelor, şi nu descrierii în detaliu a naturii obiectelor, acţiunilor sau fenomenelor denumite" (*ibidem*). Cu toate acestea, în *Normele tehnice de redactare* puse la dispoziţia lexicografilor DLR, în capitolul VI, se precizează că „faţă de legătura strânsă dintre cuvânt şi noţiune, se poate ca uneori să se simtă nevoia introducerii unor note de enciclopedie în definirea cuvintelor" (p. 116). La astfel de note s-a recurs, cum era firesc, pentru definirea termenilor care desemnează confesiuni religioase, în toate dicţionarele analizate în acest studiu, diferenţa constând în faptul că, uneori, acestea rămân minimale cantitativ, iar alteori sunt oferite cu un grad (tot) mai mare de detaliere.

Pentru prima categorie – cazurile în care informaţia enciclopedică inserată în definiţii este minimală –, aduc în discuţie câteva opţiuni de redactare. Pentru seria *ortodoxism, ortodoxie, ortodox*, DLR oferă formula: *ortodoxism* glosat ca „religia creştină ortodoxă", *ortodoxie*, la sensul de bază, „conformitate, concordanţă cu doctrina bisericii creştine ortodoxe; *p. ext*. biserica ortodoxă; religia ortodoxă". Cuvântul *ortodox*, prin introducerea notei enciclopedice „răsăritean(ă)", este definit sub forma „care ţine de biserica creştină răsăriteană, care este conform cu doctrina acestei biserici; (despre persoane) care este adept al ortodoxismului. ♦ (Substan-

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

tivat) Persoană de religie creştină răsăriteană". Pentru *luteranism*, Şăineanu propune „doctrina lui Luther, devenită confesiunea luteranilor", iar CADE „doctrina protestantă a lui Luther; credinţa, religiunea luteranilor". Pentru *luteran* se recurge la formula „conform doctrinei lui Luther. ‖ m. cel ce profesează această doctrină" în Şăineanu, respectiv (şi similar), „conform cu doctrina lui Luther. 2. S. m. f. Persoana care a adoptat religiunea propovăduită de Luther" în CADE[4]. Formularea cea mai fericită din categoria definiţiilor cu informaţie extralingvistică minimă mi se pare aceea pe care DEX, ediţia 2009, o oferă pentru *catolicism*, modificând astfel glosarea mai veche (preluată încă în DEX 1998), care era bazată pe enumerarea de trăsături enciclopedice. Astfel, în DEX 2009 cuvântul *catolicism* este definit ca „ansamblul credinţelor, dogmelor, învăţăturilor, instituţiilor, practicilor şi tradiţiilor proprii Bisericii Romei şi a celor în comuniune cu aceasta", cu o soluţie de redactare care îmbină adecvat referirea la latura doctrinară şi la aceea de confesiune şi instituţie religioasă cuprinse în sensul lexemului[5].

În baza exemplelor de redactare menţionate mai sus – şi în măsura în care coordonatorii unui anumit dicţionar optează pentru formula informaţiei enciclopedice minimale –, s-ar putea elabora modele satisfăcătoare de definiţii-tip, aplicabile întregii serii de termeni care denumesc confesiunile religioase. Ceea ce poate părea neajunsul acestei soluţii este că oferă puţină informaţie utilizatorului de dicţionar: acesta află doar că un cuvânt dat denumeşte o formă a/(un adept al) religiei creştine – „răsăritene", „a Romei" sau iniţiate de Luther –, însă nu primeşte lămuriri cu privire la conţinutul doctrinei confesiunilor respective sau la diferenţele dintre ele. Bineînţeles că, din unghi strict lexicografic, acest aspect nu este neapărat problematic: se poate argumenta că informaţia suplimentară pe care definiţia nu o aduce este de natură enciclopedică, iar utilizatorul dicţionarului poate să consulte lucrări de specialitate pentru a o obţine. Pe de altă parte, această opţiune de redactare prezintă avantajul – atunci când la elaborarea unui dicţionar nu pot fi invitaţi să contribuie, pentru verificarea acurateţei definiţiilor, specialişti din fiecare domeniu al cunoaşterii – că lexicografii nu vor fi solicitaţi să ofere precizări amănunţite şi adecvat circumscrise despre o disciplină de studiu exterioară profesiei lor.

În fapt, majoritatea lexicoanelor consultate pentru prezentul studiu introduc informaţie enciclopedică de o anumită amploare, fie la substantiv (*catolicism*, *protestantism* etc.), fie la adjectiv (*catolic*, *protestant* etc.)[6]. Această opţiune atrage după

[4] În acest mod procedează CADE şi pentru perechea *calvinism/calvin*, însă Şăineanu introduce la *calvinism* date enciclopedice substanţiale.

[5] Pentru *catolic*, DEX 2009 reţine definiţia din ediţiile anterioare.

[6] Cu privire la aspectul 'distribuţiei' informaţiei enciclopedice la un cuvânt sau la celălalt, nu există o unitate de tratament în dicţionarele analizate de mine. Tendinţa este ca lexicoanele din perioada interbelică să adauge lămuririle enciclopedice fie la substantiv, fie (adeseori) la adjectiv, în timp ce dicţionarele postbelice în majoritatea cazurilor definesc substantivul, adjectivul fiind apoi glosat cu o formulă-tip, de genul „care ţine de…, privitor la…, adept al…". În mod excepţional, în două cazuri – MDA pentru perechea *catolic/catolicism* şi DEXI pentru *uniat/uniatism* – informaţia enciclopedică a fost dată atât la substantiv cât şi la adjectiv.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

sine propriile sale dificultăţi teoretice, dar şi unele practice. Mai întâi, din unghi principial, imperativul de a se stabili ce fel de şi cât de multă informaţie enciclopedică va fi inclusă în definirea cuvintelor. Se vor putea indica, de pildă, chiar trăsături (probabil) de importanţă secundară (cum este, în definiţia din Şăineanu pentru *ortodox*, amănuntul că preoţii „mai jos de episcopi [pot] să se însoare o singură dată")? Sau este suficient să se menţioneze un singur element-cheie de identificare (cum ar fi în DA, Scriban, DL, DM, pentru *catolic/catolicism*, faptul că papa este conducătorul spiritual al Bisericii Catolice)? Ori este, mai degrabă, de dorit să se ofere o listă de elemente considerate definitorii pentru o confesiune sau alta (cum s-a procedat în multe din dicţionarele – şi pentru multe dintre cuvintele – analizate în acest studiu)? În acest din urmă caz, în baza căror criterii pot lexicografii să stabilească inventarul de trăsături 'esenţiale'? Cum se poate asigura adecvarea şi acurateţea informaţiei incluse?

Pentru a ilustra astfel de dificultăţi considerabile de redactare, mă voi referi la modul în care a fost lucrat cuvântului *Reformă*, în calitatea sa de nume propriu. Şăineanu şi CADE optează pentru date enciclopedice minimale[7]. Scriban mi se pare că defineşte inadecvat, prin omisiune (fenomenul Reformei nu se limitează doar la „despărţirea luteranilor de catolicism", cum apreciază Scriban). DLR propune (ca şi, în altă formulare, CADE) o sinonimie – despre care nu sunt sigură că este reală – între *Reformă* şi *protestantism*, acesta din urmă definit ca religie/confesiune creştină. Începând cu DL însă, definiţia cuvântului se amplifică, iar accentele sunt modificate sensibil. Reforma devine o „mişcare social-politică şi religioasă împotriva feudalismului şi a papalităţii, apărută în Europa apuseană în secolul al XVI-lea, care a dus la crearea unei noi biserici (numită reformată sau protestantă)". În această glosare atrag atenţia trăsăturile „mişcare social-politică" şi „împotriva feudalismului" – care, cu uşoare modificări de formulare, vor fi preluate în DM, DEX 1998, MDA şi DEXI (DEX 2009 revizuieşte definiţia, eliminând ambele trăsături[8]). Mi se pare plauzibilă ipoteza că DL, apoi DM, au introdus referirea la caracterul social-politic şi antifeudal al Reformei sub presiunea contextului ideologic în care au fost redactate cele două dicţionare. Rămâne o întrebare deschisă dacă lexicoanele publicate după 1989, care au menţinut descrierea în cauză, au făcut-o în baza convingerii că aceasta este într-adevăr necesară sau doar din inerţia cu care sunt, uneori, 'moştenite' formulările lexicografice.

Fără a se avansa, prin prezentele remarci, sugestia că Reforma nu a fost şi (sau nu a fost privită şi ca) o mişcare cu caracter social-politic şi antifeudal[9], rămâne

[7] „Nume dat revoluţiunii religioase din sec. XVI începută de Luther şi Calvin" (Şăineanu) şi „religiunea protestantă; schimbările aduse doctrinei catolice de către protestanţi din veacul al XVI-lea" (CADE).

[8] Definiţia propusă în DEX 2009 şi DEX 2012 este: „mişcare religioasă de la începutul sec. XVI în Germania, răspândită în cea mai mare parte a Europei, care a susţinut principiul mântuirii prin credinţă, secularizarea averilor clerului, simplificarea ierarhiei şi cultului catolic şi introducerea limbilor naţionale în serviciile de cult".

[9] Cred că chestiunea nu poate să fie tranşată decât de specialiştii în domeniu. Menţionez aici, cu titlu orientativ, cartea cunoscutului istoriograf al Reformei, S. Ozment (1980), în care autorul dedică

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

constatarea că această descriere, recurentă în dicţionarele româneşti postbelice, nu apare în lexicoane străine de prestigiu (OED2, W3 şi TLF prezintă, toate, Reforma doar ca pe o mişcare religioasă care, contestând şi modificând doctrine şi practici ale Bisericii Catolice, conduce la apariţia confesiunilor protestante). Or, cred că acest exemplu ar putea să fie adus în favoarea opiniei că ar fi utilă, poate chiar necesară, solicitarea contribuţiei consultanţilor ştiinţifici (pentru verificarea acurateţei definiţiilor), ori de câte ori la redactarea unui dicţionar se doreşte utilizarea de informaţie enciclopedică de oarecare extindere. De altfel, în această privinţă există exemple recomandabile atât în lexicografia românească, cât şi în practica lexicografică internaţională. Nu ştiu dacă iniţiativa admirabilă a coordonatorului şi redactorilor DEXI de a invita, după cum se precizează în prefaţă, consultanţi ştiinţifici, români şi străini, pentru mai multe domenii a privit doar aria ştiinţelor exacte sau a inclus şi zona umanistă. În spaţiul anglo-american însă, atât la redactarea OED (toate ediţiile), cât şi pentru W3, se apelează cu regularitate la experţi, nu doar pentru vocabularul din ştiinţele exacte, ci şi pentru domeniile umaniste şi, în particular, pentru terminologia religioasă[10].

3. Perspectivă neutră sau perspectivă părtinitoare în definiţii?

În principiu, dezideratul lexicografiei moderne este să propună o manieră de definire a cuvintelor cât mai obiectivă şi neutră, fără inserţia unor comentarii/evaluări

un capitol de analiză complexă şi nuanţată mişcărilor sociale din perioada Reformei şi poziţionării liderilor Reformei faţă de acestea (în acelaşi capitol este amintit şi punctul de vedere avansat de „istorici marxişti care interpretează Reforma ca parte a unei «revoluţii burgheze timpurii» împotriva structurilor de autoritate feudale” – 1980, p. 272). (În original: „Marxist scholars, who interpret the Reformation as part of an «early bourgeois revolution» against feudal structures of authority”. Toate traducerile din limba engleză, din acest studiu, îmi aparţin.)

[10] Pentru o prezentare a contribuţiei pe care E. Gates, în calitate de editor pentru terminologia religioasă, a adus-o la mai multe dintre dicţionarele Merriam-Webster (şi pentru descrierea procesului însuşi de editare a vocabularului religios), a se vedea Gates 1994. La rândul său, E. Weiner, unul dintre coordonatorii actualei ediţii (a treia, în curs de pregătire) a OED, precizează că „definiţiile pentru utilizări tehnice în afara domeniului ştiinţei sunt trimise unor membri ai corpului numeros de consultanţi externi, cărora li se solicită să verifice dacă formularea definiţiei este corectă şi dacă documentaţia este adecvată. Prin urmare, trăsăturile esenţiale ale definiţiei unui termen religios sunt cel mai adesea decise de un expert în domeniul respectiv, nu de către un redactor specialist [al OED]” (E. Weiner, comunicare personală (prin e-mail), 9 iulie 2015). E. Weiner adaugă că, într-o etapă ulterioară, „coordonarea [formulărilor] cade în sarcina lexicografilor. Aceasta înseamnă că, dacă apar neconcordanţe în folosirea hiperonimelor cum sunt ‘biserică’, ‘sectă’ etc., aceasta ţine de responsabilitatea noastră” (E. Weiner, comunicare personală (prin e-mail), 16 iulie 2015). (În original: „Definitions for technical uses outside science are sent to members of our large panel of outside consultants, who are asked to check that the wording is accurate and that the documentation is adequate. Hence the essential features of a definition of a religious term are typically controlled by an external expert on that subject rather than an internal specialist editor”. „Coordination is really the task of the lexicographers. This means that if there are inconsistencies in the use of superordinate terms such as ‘church’, ‘sect’, etc., this is ultimately our responsibility”.)

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

partizane. În acest sens, o apreciere personală tranşantă, cum este remarca lui Scriban la cuvântul *ortodox*[11], ţine de subiectivitatea unui dicţionar de autor şi de un timp revolut al practicii lexicografice. Cu toate acestea, echidistanţa deplină a redactării nu este întotdeauna posibilă: „există multe zone gri pentru care opţiunile lexicografului nu sunt subiectivitatea sau imparţialitatea, ci mai degrabă două forme de atitudine părtinitoare. Situaţia este în mod special sensibilă în cazul oricărui sistem de credinţe, fie religios, fie politic, şi a structurilor şi instituţiilor care îl susţin”[12] (Atkins–Rundell 2008, p. 428). Că astfel stau lucrurile o confirmă şi C. Fillmore care, într-un studiu din 2003, argumentează că fiecare definiţie a unui termen religios va fi formulată – într-un mod mai mult sau mai puţin explicit, însă inevitabil – fie din perspectiva celor care aderă la credinţa căreia îi este asociat termenul respectiv (ceea ce Fillmore numeşte „a frame-internal definition”), fie dintr-un unghi de vedere exterior credinţei în cauza („a frame-external definition”[13]). Pentru ilustrarea distincţiilor respective se pot aduce cu uşurinţă exemple: definiţia pe care DEX 2009 o dă cuvântului *religie*[14] poate fi caracterizată ca frame-external, în timp ce definiţia pentru *biserică* (sensul 1) din DEXI[15] este o juxtapunere între o formulare frame-external (secvenţa de dinainte de punct şi virgulă) şi una frame-internal (glosarea „Casa Domnului”).

Ocazional însă, această inevitabilă situare în interiorul/în afara unui sistem de credinţe poate fi dusă un pas mai departe, înspre o părtinire culturală ce implică prezentarea subiectiv-pozitivă a unei anumite confesiuni (de obicei aceea majoritară în ţara gazdă a dicţionarului). Ca exemplu în acest sens, din OED2, se poate cita definiţia pentru cuvântul *reformat*, sensul 1: „Despre religie, biserici etc.: Adus într-o stare mai bună sau mai pură prin îndepărtarea erorilor sau a abuzurilor, în spec. cele imputate Bisericii Romei”[16]. Prin acelaşi proces de asumare – conştientă sau nu – a unei valorizări pozitive (de tip frame-internal) a credinţei majorităţii se explică, cred, modul în care redactorul DEXI defineşte cuvântul *ortodoxie*[17], ac-

[11] „La 1700 o parte din Românii din Transilvania (*uniţii*) s-au supus din nou papii (şi bine au făcut!)”.

[12] În original: „there are plenty of genuine grey areas, where the choices available to the definer are not between subjectivity and impartiality, but rather between two different forms of partiality. The situation is especially sensitive in the areas of belief systems, whether religious or political, and the structures and institutions they support”.

[13] Întreaga discuţie în Fillmore 2003, p. 275–278.

[14] „Ansamblu de idei, sentimente şi acţiuni împărtăşite de un grup şi care oferă membrilor săi un obiect de venerare, un cod de comportament, un cadru de referinţă pentru a intra în relaţia cu grupul şi universul”.

[15] „Clădire destinată celebrării unui cult creştin; Casa Domnului”.

[16] În original: „Of religion, churches, etc.: Brought to a better or purer state by the removal of errors or abuses, esp. those imputed to the Church of Rome”.

[17] „Structura ecleziastică şi credinţa creştină care a păstrat neschimbate dogmele, cultul şi organizarea bisericească fixate prin cele şapte sinoade ecumenice (din sec. 4–8), reprezentând fondul comun al Bisericii „Celei Una”, nedespărţite din primul mileniu şi a conservat nealterată tradiţia apostolică prin intermediul teologiei patristice şi neopatristice”.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

centuând în repetate rânduri ideea că Biserica Ortodoxă este păstrătoarea fidelă a moştenirii bisericii creştine a primului mileniu. La polul opus, subiectivitatea culturală a lexicografilor se poate traduce prin definiţii frame-external în care 'celălalt' este văzut într-o lumină negativă. Un exemplu de acest tip mi se pare a fi cel al definiţiilor pentru cuvintele *penticostal/penticostalism* din DLR, MDA şi DEXI. Glosările pe care redactorii DLR şi MDA le oferă, la primul cuvânt[18], descriu confesiunea din unghi exclusiv defavorabil (cauze percepute ca negative conduc la un efect negativ). DEXI, care poziţionează definiţia principală la cuvântul *penticostalism*[19], adaugă o trăsătură de prezentare neutră (importanţa doctrinară acordată botezului cu Duhul Sfânt), însă supralicitează percepţia negativă prin descrierea pe care o face fenomenului „vorbirii în limbi". Înclin să cred că redactorul DEXI ar fi putut să găsească o formulare mai puţin angajantă evaluativ pentru a atrage atenţia asupra importanţei acordate practicii respective în comunitatea penticostală. De altfel, definiţii cu informaţie enciclopedică neutră (şi, în cazul citat mai jos, minimală), au chiar fost propuse pentru cuvântul *penticostal*: în DEX (toate ediţiile analizate aici) se glosează, pentru substantiv, „adept al unei secte creştine care a apărut iniţial în SUA şi s-a răspândit şi în Europa"[20].

Aprecierea că orice dicţionar tinde să reflecte perspectiva şi valorile culturii în mijlocul căreia ia naştere (Atkins–Rundell 2008, p. 428) mi se pare că este confirmată, din unghiul definirii terminologiei religioase, şi prin maniera în care este privită, în dicţionarele româneşti, seria „religie", „confesiune", „cult", „sectă". În general, lexicoanele analizate pentru prezentul studiu stabilesc o relaţie de sinonimie[21] între primii trei termeni, de unde s-ar putea deduce că, în principiu, fiecare dintre aceştia ar putea să fie folosit, la fel de bine, pentru desemnarea oricărei confesiuni religioase. În realitate însă, singura confesiune religioasă creştină care este descrisă cu mare frecvenţă prin hiperonimul „religie" (în nouă dicţionare) este ortodoxismul (prin comparaţie, pe poziţia imediat următoare se situează lexemul *catolicism*, care este definit ca religie în patru dicţionare). Pe de altă parte, descrierea „cult" nu este folosită niciodată pentru *ortodoxism* sau *catolicism*, fiind rezervată

[18] DLR: „Adept al unei secte creştine care, din cauza misticismului exagerat manifestat prin posturi severe şi servicii divine foarte lungi, ajunge la stări convulsive; (regional) tremurici"; MDA: „Adept al unei secte creştine care, din cauza unor posturi severe şi a unor servicii divine foarte lungi, ajunge la stări convulsive".

[19] „Sectă creştină apărută la începutul sec. 20 în SUA şi răspândită apoi şi în Europa, care acordă o importanţă doctrinară centrală botezului cu Duhul Sfânt şi ai cărei membri practică un misticism exagerat, prin asceză şi prin alţi stimuli psihici, producându-şi o stare de extaz şi de convulsii, înşirând, dezordonat, cuvinte fără nici o semnificaţie".

[20] Aş dori să formulez o rezervă (vezi mai jos) cu privire la utilizarea cuvântului *sectă* în definiţiile analizate în acest articol.

[21] DA reprezintă excepţia, definind *confesiune* (sensul 3) şi prin restrângere faţă de cuvântul *religie*, drept „mărturisire publică, profesare a unei anumite credinţe religioase, spec. a unei forme (s. biserici) particulare înăuntrul unei comunităţi religioase mai întinse, înăuntrul unei religii". Cu acest sens restrâns am folosit cuvântul *confesiune* în cuprinsul prezentului articol.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

confesiunilor protestante. Hiperonimul „sectă” (care, faţă de modalităţile de desemnare enumerate mai sus, mi se pare că ridică probleme mai sensibile sub aspectul abordării lexicografice neutre şi echidistante) este utilizat – în cel puţin unul dintre dicţionarele analizate aici – în definiţia substantivelor *calvinism, protestantism, metodism, baptism, penticostalism*, precum şi pentru adjectivele (substantivate) *metodist, evanghelist, protestant* şi *penticostal*. Întrebarea care ar putea să fie pusă este, însă, de ce pentru acestea – sau de ce numai pentru acestea?

În mod evident, prin chiar definiţia sa, cuvântul *sectă* implică ideea de sciziune religioasă, fie că la aceasta se adaugă nota „percepută ca ducând înspre o erezie” (în Şăineanu şi CADE), fie că nu (în Scriban şi dicţionarele postbelice). Cu toate acestea, hiperonimul „sectă” nu a fost folosit, în lexicoanele analizate în acest articol, pentru definirea tuturor confesiunilor religioase despre care se ştie, ca fapt istoric, că s-au desprins dintr-o confesiune creştină mai veche. Pe de altă parte, aprecierea cu privire la cine a rămas, în urma unei separări confesionale, în cadrele adevăratei religii nu este uniformă, ci variază în funcţie de perspectiva fiecărei confesiuni religioase. Că astfel stau lucrurile o confirmă nota explicativă amplă din OED2, la cuvântul *catolic*, prin care se pune în discuţie dreptul Bisericii Romei de a avea ‘monopolul’ asupra sensului (şi a implicaţiilor teologice ale) termenului, precizându-se că „în timpul Reformei, cuvântul „catolic” a fost revendicat ca fiind dreptul său exclusiv de către biserica rămasă sub supunerea Romei, în opoziţie cu bisericile naţionale „protestante” sau „reformate”. Totuşi, acestea au păstrat, la rândul lor, termenul […]. În Anglia se susţine că Biserica [Anglicană], deşi Reformată, este ramura naţională a „Bisericii Catolice” în adevăratul sens istoric”[22]. O confirmă, în egală măsură, *Historical Dictionary of the Reformed Churches*, în care se afirmă că „Bisericile Reformate se consideră a fi Biserica Catolică după ce a fost reformată”[23] (Benedetto–McKim 2010, p. XLVI). S-ar putea extrapola, deci, concluzia că, din unghiul de apreciere al fiecărei confesiuni creştine, ea însăşi se situează în adevăr, iar celelalte confesiuni se găsesc într-o poziţie (mai mult sau mai puţin) sectară.

Din aceste motive, înclin să cred că o alternativă lexicografică mai neutră[24] pentru glosarea cuvintelor care denumesc, în cadrul religiei creştine, diferitele confesiuni ar putea să fie chiar folosirea hiperonimului „confesiune” în mod omogen şi constant. Prin această opţiune de redactare nu s-ar eluda diferenţele istorice reale

[22] În original: „At the Reformation the term „Catholic” was claimed as its exclusive right by the body remaining under the Roman obedience, in opposition to the „Protestant” or „Reformed” National Churches. These, however, also retained the term […]. In England, it was claimed that the Church, even as Reformed, was the national branch of the „Catholic Church” in its proper historical sense”.

[23] În original: „The Reformed churches consider themselves to be the Catholic Church reformed”.

[24] Precizez că nu doresc să susţin, prin formulările de mai sus, relativismul religios. Cred că, din perspectiva teologiei – şi, foarte probabil, a credinţei personale a redactorului de dicţionar –, nu este deloc indiferent care doctrine/practici religioase au rămas în cadrele religiei adevărate şi care, deşi apreciate drept corecte de către membrii comunităţii ce le susţine, se situează, de fapt, în eroare. Un dicţionar general al limbii nefiind însă un tratat teologic, mi se pare că formulările care, *rămânând descriptiv corecte*, sunt şi (mai) neutre evaluativ ar putea să fie de preferat.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

dintre diferitele confesiuni care alcătuiesc religia creştină, pentru că informaţia enciclopedică din corpul definiţiei ar clarifica aspectele legate de vechimea acestora, anterioritatea istorică, momentul separării între două confesiuni etc. În schimb, s-ar putea evita, astfel, eventuala impresie că subiectivitatea culturală a unui redactor a '(de)favorizat' o confesiune faţă de alta, după cum – mai ales în cazul cuvântului *sectă* – s-ar evita şi dificultatea de a stabili criteriul în baza căruia hiperonimul ar urma să fie atribuit. De pildă, dicţionarele noastre interbelice numesc adesea „secte" confesiunile religioase formate în urma Reformei, ceea ce lexicoanele postbelice (cu excepţia MDA, pentru cuvântul *evanghelist*) nu mai fac. Pe de altă parte, singurul cuvânt pentru care toate dicţionarele (analizate aici), care au înregistrat termenul, au folosit hiperonimul „sectă" este *penticostal*. Cu toate acestea, pe site-ul oficial al Secretariatului de Stat pentru Culte, denumirea folosită este „*cultul* creştin penticostal" (subl. mea, M.Ş.), acesta fiind enumerat printre cultele recunoscute în România (în baza legii 489/2006, disponibilă pe acelaşi site[25]).

De problematica percepţiei 'din interior', respectiv 'din afară' ţine şi tratamentul lexicografic al cuvintelor prin care se autodefinesc confesiunile religioase, faţă de cele prin care acestea sunt denumite (de obicei) din exteriorul comunităţii respective. Mă voi referi, în cele ce urmează, doar la situaţia lexemelor *luteran, evanghelic, calvin, reformat, protestant*. Împrejurarea că termenul preferat de autodesemnare al membrilor confesiunii luterane este *evanghelic*, mai degrabă decât *luteran* (respectiv, pentru comunitatea reformată, *reformat*, mai degrabă decât *calvin*) este consemnată şi explicată în *Historical Dictionary of the Reformation and Counter-Reformation*: „aşa cum adepţii lui Martin Luther au preferat, ca termen care să le descrie credinţa, cuvântul «evanghelic», indicând un crez fundamentat pe Evanghelii mai degrabă decât pe gândirea unui individ anume, tot aşa discipolii lui Calvin s-au distanţat de termeni cum sunt «calvin» sau «calvinism», care sugerau că credinţa în cauză este produsul minţii unui om. O alternativă […], termenul «cei din Biserica Reformată»"[26] (Mullett 2010, p. 394). Pe de altă parte, atât *evanghelic* cât şi *reformat* sunt cuvinte folosite şi ca nume generice pentru a desemna mai multe confesiuni protestante. De aici, suprapuneri şi uneori confuzii în utilizarea termenilor, aspecte cu care redactorii dicţionarelor româneşti au fost nevoiţi să se confrunte.

[25] La fel în cazul cultului baptist, şi acesta frecvent înregistrat în dicţionarele noastre postbelice cu hiperonimul „sectă". Desigur, hiperonimul „cult" ar putea, de asemenea, să fie utilizat ca o modalitate neutră de desemnare. Folosirea cuvântului *confesiune* ca hiperonim mi se pare că ar avea însă avantajul că astfel s-ar putea distinge clar, în interiorul religiei creştine, diferitele forme pe care le-a îmbrăcat aceasta (lexemul *cult*, în schimb, este curent folosit atât pentru a desemna confesiuni creştine, cât şi religii altele decât creştinismul, de pildă în sintagma „cultul mozaic").

[26] În original: „Just as the followers of Martin Luther preferred as a term for their beliefs the word «Evangelical», indicating a creed found in the gospels rather than in the thought of any one particular individual, so John Calvin's disciples distanced themselves from such terms as «Calvinist» or «Calvinism», which implied that the faith in question was the product of one man's mind. An alternative […], the term «ceux de l'Église réformée» – «those of the Reformed Church»".

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

Citatele de care dispune DLR ilustrează această situaţie complexă: pentru a da un singur exemplu, la cuvântul *evanghelic* apar exemplificări în care sensul lexemului este restrâns la semnificaţia „luteran” (la *evanghelic* adj.: „Luteranii să numesc evanghelici, ca cum ai zice următorii evangheliei. KLEIN, în ŞA I, 230”), dar şi citate în care *evanghelic* este nume generic pentru mai multe confesiuni protestante (la *evanghelic* s. m.: „Iară ceilalţi sânt evanghelici calvini şi luterani. RUS, I. I, 310/8”). Redactorul DLR pare a nu distinge, însă, clar între cele două sensuri, preferând să definească cuvântul cu o formulă ‘globală’ şi, de aceea, oarecum ambiguă (la adjectiv, „care aparţine cultului creştin protestant, care îşi însuşeşte doctrina evanghelică”, iar la substantiv, „membru al cultului creştin protestant sau reformat şi adept al doctrinei evanghelice” – fără a lămuri, la această din urmă glosare, dacă prin *reformat*[27] se înţelege „protestant în general” (referirea la cultul creştin „protestant sau reformat” reprezentând atunci o formulare pe bază de sinonime) sau „calvin”, în care caz sensul generic pentru *evanghelic* este recuperat, însă numai de o manieră implicită şi, poate, nu îndeajuns de clară). Exemple similare se pot desprinde şi din alte dicţionare, chiar pentru acelaşi cuvânt: de pildă, în DEX 1998, *evanghelic* este definit sub forma „care ţine de cultul protestant”, glosare pe care ediţiile din 2009 şi 2012 o modifică în „care ţine de cultul luteran”, deşi, de fapt, ambele sensuri se regăsesc în semnificaţia lexemului. În cazul cuvântului *reformat*, majoritatea dicţionarelor analizate de mine menţionează, într-o formulă de redactare sau alta, atât sensul generic, cât şi pe cel specific (Şăineanu, DLR, MDA, DEX (toate ediţiile) şi DEXI); în schimb, CADE şi DM îl înregistrează doar pe cel generic, iar DL doar pe cel specific[28]. O soluţie lexicografică adecvată şi unitară pentru astfel de lexeme mi se pare că ar fi apropiată de aceea propusă, pentru cuvântul *reformat*, în DEX 1998[29] (şi utilizată în celelalte ediţii din DEX, precum şi în MDA şi DEXI), adică precizarea sensului generic, iar apoi introducerea celui specific cu ajutorul sintagmei „prin restricţie” (model de redactare ce s-ar cuveni aplicat, însă, atât la substantiv, cât şi la adjectiv, nu doar la primul, cum s-a procedat în DEX, MDA şi DEXI).

4. Concluzii

Pentru tratamentul cuvintelor care descriu confesiuni religioase creştine, dicţionarele româneşti au găsit adeseori soluţii admirabile, care pot deveni modele de

[27] Definiţia din DLR pentru *reformat* este: „(Persoană) de confesiune creştină protestantă; protestant calvin. […] ♦ Care ţine de cultul religios protestant (calvin), care aparţine protestantismului”. Pentru comparaţie, menţionez nota explicativă din OED2, la cuvântul *reformed*: „denumirea **Biserică Reformată**/**Biserici Reformate** descrie uneori toate bisericile protestante, iar alteori este restrânsă la a desemna confesiunile calvine prin comparaţie cu cea luterană”. În original: „the name **Reformed Church(es)** sometimes includes all the Protestant churches, and sometimes is specifically restricted to the Calvinistic bodies as contrasted with the Lutheran”.

[28] Surprinzător, Scriban glosează *reformat* cu sensul restrâns „luteran”.

[29] „Care ţine de cultul religios protestant. ♦ (Substantivat) Persoană de confesiune creştină protestantă; *p. restr.* calvin”.

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

redactare, iar inconsecvenţele care apar ocazional (şi care nu se întâlnesc doar în lexicoanele autohtone) se explică, în multe cazuri, (şi) prin durata extinsă de elaborare a operelor lexicografice, care face dificilă/imposibilă consecvenţa deplină. Prin urmare, observaţiile formulate în corpul acestui articol nu se doresc deloc a fi percepute drept remarci 'critice' la adresa dicţionarelor româneşti. Întrucât însă multe dintre aceste dicţionare sunt acum – sau vor fi la viitoarele ediţii – supuse unui proces de revizuire şi îmbunătăţire, poate că ar fi oportun un efort de mai mare sistematizare a tratamentului termenilor care denumesc confesiunile religioase. Mă refer în special la reglementarea şi uniformizarea unor formulări (de pildă, în raportul confesiune/doctrină sau religie/confesiune/cult/sectă), la asigurarea, în măsura posibilului, a unei perspective neutre, nepartizane, în elaborarea definiţiilor şi la solicitarea contribuţiei specialiştilor în domeniul teologic pentru verificarea informaţiei de natură enciclopedică pe care o includ, inevitabil în cazul acestui tip de cuvinte, dicţionarele generale de limbă.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

DICŢIONARE

CADE = Candrea, I.-Aurel, Gh. Adamescu, *Dicţionarul enciclopedic ilustrat*. Partea I: *Dicţionarul limbii române din trecut şi de astăzi* de I.-Aurel Candrea. Partea II: *Dicţionarul istoric şi geografic universal* de Gh. Adamescu. Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1926–1931.

DA = Sextil Puşcariu (coordonator), *Dicţionarul limbii române.* Tomul I. Partea I. *A–B*, Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913; Tomul I. Partea II. *C*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul", 1940; Tomul I. Partea III. Fascicula I. *D–de*, Bucureşti, Universul, Întreprindere Industrială a Statului, 1949; [Fascicula II. *de–desţina*, şpalt, 1948]; Tomul II. Partea I. *F–I*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului. Imprimeria Naţională, 1934; Tomul II. Partea II. Fascicula I. *J–lacustru*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S. A., 1937; Tomul II. Partea II. Fascicula II. *Ladă–lepăda*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S.A., 1940; Tomul II. Partea II. Fascicula III. *Lepăda–lojniţă*, Bucureşti, Tipografia Ziarului „Universul" S.A., 1948.

DEX 1998 = Ion Coteanu, Lucreţia Mareş (coordonatori), *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998 (ediţii ulterioare: 2009, 2012).

DEXI = Eugenia Dima (coordonator), *Dicţionar explicativ ilustrat al limbii române*, Chişinău, Editura Arc, 2007.

DL = Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), *Dicţionarul limbii române literare contemporane*, vol. I–IV, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R. (volumul I: *A–C*, 1955; volumul al II-lea: *D–L*, 1956; volumul al III-lea: *M–R*, 1957; volumul al IV-lea: *S–Z*, 1958).

DLR = Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Ion Coteanu (coordonatori; din anul 2000, coordonatori: Marius Sala, Gheorghe Mihăilă), *Dicţionarul limbii române*. Serie nouă, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R./Române, 1965–2010 (Tomul VI. Litera *M*, 1965–1968; Tomul VII. Partea 1. Litera *N*, 1971; Tomul VII. Partea a 2-a. Litera *O*, 1969; Tomul VIII. Litera *P*, 1972–1984; Tomul IX. Litera *R*, 1975; Tomul X. Litera *S*, 1986–1994; Tomul XI. Partea 1. Litera *Ş*, 1978; Tomul XI. Partea a 2-a şi a 3-a. Litera *T*, 1982–1983; Tomul XII. Partea 1. Litera *Ţ*, 1994; Tomul XII. Partea a 2-a. Litera *U*, 2002; Tomul XIII. Partea 1, a 2-a şi a 3-a. Litera *V* şi literele *W*, *X*, *Y*, 1997–2005;

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

Tomul XIV. Litera *Z*, 2000; Tomul I. Partea a 3-a. Litera *D. D–Deînmulţit*, 2006; Tomul I. Partea a 4-a. Litera *D. Deja–Deţinere*, 2006; Tomul I. Partea a 5-a. Litera *D. Deţinut–Discopotiriu*, 2007; Tomul I. Partea a 6-a. Litera *D. Discord–Dyke*, 2009; Tomul IV. Litera *L. L–Lherzolit*, 2008; Tomul V. Litera *L. Li–Luzulă*, 2008; Tomul I. Partea a 7-a. Litera *E. E–Erzaţ*, 2009; Tomul I. Partea a 8-a. Litera *E. Es–Ezredeş*, 2010; Tomul III. Literele *J, K, Q*, 2010).

DM = Dimitrie Macrea (coordonator), *Dicţionarul limbii române moderne*. Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1958.

MDA = Marius Sala, Ion Dănăilă (coordonatori), *Micul dicţionar academic*, vol. I–IV, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003 (volumul I: *A–C*, 2001; volumul al II-lea: *D–H*, 2002; volumul al III-lea: *I–Pr*, 2003; volumul al IV-lea: *Pr–Z*, 2003).

OED2 = J. A. H. Murray, H. Bradley, W. A. Craigie, C. T. Onions (eds.), *A New English Dictionary on Historical Principles*, vol. I–X, Oxford, Clarendon Press, 1884–1928. Ediţia a II-a. J. A. Simpson, E. S. C. Weiner (eds.), Oxford, Oxford Univeristy Press, 1989.

Şăineanu = Lazăr Şăineanu, *Dicţionar universal al limbei române*. A opta ediţiune. Revăzut şi adăogit la ediţia VI-a. Ortografia Academiei Române, [Craiova,] Editura Scrisul Românesc, 1930.

Scriban = August Scriban, *Dicţionaru limbii româneşti*. *(Etimologii, înţelesuri, exemple, citaţiuni, arhaizme, neologizme, provincializme).* Ediţiunea întâia, Iaşi, Institutu de Arte Grafice „Presa Bună", 1939.

TLF = *Le Trésor de la langue française informatisé* (*TLFi*), 30 august 2015. <http://atilf.atilf.fr/>

W3 = Philip B. Gove (ed.), *Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged*, London–Springfield (Mass.), G. Bell–G. and C. Merriam, 1961.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

Atkins–Rundell 2008 = T. Sue Atkins, M. Rundell, *The Oxford Guide to Practical Lexicography*, Oxford, Oxford University Press, 2008.

Benedetto–McKim 2010 = Robert Benedetto, Donald K. McKim, *Historical Dictionary of the Reformed Churches*, Toronto–Plymouth–Lanham, The Scarecrow Press Inc., 2010.

Fillmore 2003 = Charles J. Fillmore, *Double-decker definitions: The role of frames in meaning explanations*, în „Sign Language Studies", III, 2003, nr. 3, p. 263–295.

Gates 1994 = Edward Gates, *The Lexicography of Religious Language: One Editor's Practice*, în Dictionaries: Journal of the Dictionary Society of North America, 15, p. 86–99.

Normele tehnice de redactare [pentru *Dicţionarul limbii române*]. Dactilografiate la începutul anilor 1960 pentru uzul intern al lexicografilor DLR.

Ozment 1980 = Steven Ozment, *The Age of Reform, 1250–1550: An Intellectual and Religious History of Late Medieval and Reformation Europe*, New Haven–London, Yale Univeristy Press, 1980.

Mullett 2010 = Michael Mullett, *Historical Dictionary of the Reformation and Counter-Reformation*, Toronto–Plymouth–Lanham, The Scarecrow Press, Inc. 2010.

Puşcariu 1913 = Sextil Puşcariu, *Raport către Comisiunea Dicţionarului*, în DA I/I, IX–XLI.

Secretariatul de Stat pentru Culte, *Culte recunoscute oficial în România*. 30 august 2015, http://www.culte.gov.ro/biserici-culte

DEFINITIONS OF TERMS FOR CHRISTIAN DENOMINATIONS IN ROMANIAN DICTIONARIES
(*Abstract*)

The present article attempts to investigate the treatment of 32 terms that describe Christian religious denominations in several major monolingual Romanian dictionaries. The main foci of interest shall be the amount of encyclopaedic knowledge included in lexicographic definitions (as

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)

well as its manner of presentation) and the degree of objectivity and neutrality that definitions for religious terms can, and have, been given. The article shall conclude with some suggestions and recommendations, mostly based on the examples of good lexicographical practice encountered during this research.

Cuvinte-cheie: *dicţionar monolingv, confesiune religioasă creştină, definiţie lexicografică, conţinut enciclopedic, obiectivitate.*
Keywords: *monolingual dictionary, Christian denomination, lexicographic definition, encyclopaedic knowledge, objectivity*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21
mariastefanescu@gmail.com

BDD-A22919 © 2015 Editura Scriptor; Editura Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:50:42 UTC)